

כ"א אייר, תשפ"ב

22 במאי 2022

לכבוד

ח"כ מירב בן ארי

יו"ר ועדת ביטחון הפנים

שלום רב,

הנדון: עמדת הסניגוריה הציבורית באשר להצעות חוק:

1. הצעת חוק מגבלות על חזרתו של עבריין מין לסביבת נפגע העבירה (תיקון - הרחבת

סמכות בית המשפט בנושא קטינים), התשפ"ב-2021

2. הצעת חוק מגבלות על חזרתו של עבריין מין לסביבת נפגע העבירה (תיקון - הגבלת אזור

מגורים לעבריין מין שנשלח למעון), התשפ"ב-2021

הסניגוריה הציבורית מבקשת להביע את התנגדותה להצעות החוק שבנדון. הסניגוריה סבורה כי אין מקום להרחבת תחולת חוק המגבלות על כלל הקטינים השוהים במעונות טיפוליים במסגרת גזר דינם, שכן הרחבה שכזו עשויה לפגוע בשיקומם של קטינים שעברו הליכי שיקום ארוכים במעונות בהתאם לצווים שיפוטיים.

1. בעבר נהוג היה להתייחס אל קטינים פוגעים מינית כאל "עברייני מין קטנים", וגישה זו לוותה במתן יחס וטיפול זהה לזה הניתן למבוגרים. מחקרים לימדו כי תוצאות התנהלות זו היו בלתי אפקטיביות ולעיתים אף הרסניות עבור הקטינים. כיום ברור כי המניעים המביאים קטינים לבצע פגיעה מינית שונים מהמוטיבציה של בגירים, וכי מרביתם אינם מבצעים את עבירת המין על רקע התפתחותה של תבנית סטייתית, אלא בעקבות נסיבות חיים קשות ומורכבות, קושי בהצבת גבולות, קושי בהכלת תופעות ההתבגרות ועוד. לצערנו, רבים מהקטינים הפוגעים חוו התעללות פיזית או נפשית, ואחוז ניכר מהם היו בעצמם קורבנות להתעללות מינית.¹ עם זאת, המחקרים שבוצעו בתחום מגלים תמונה מעודדת ביותר של שיעורי הצלחה טיפולית גבוהים מאוד בקטינים אלו, המלווים באחוזי רצידיביזם נמוכים מאוד. לאור האמור, ניתן להבין כי שיקומם של קטינים שפגעו מינית הוא אינטרס חברתי שלא ניתן להפריז בחשיבותו.

2. **עקרון השיקום** נקבע בסעיף העקרונות של חוק הנוער (שפיטה, ענישה, ודרכי טיפול, תשל"א-1971) כשיקול מרכזי החולש על כל ההליכים הנוגעים לנוער עובר חוק כמו גם עקרון שילובו בחברה ותקנת השבים. עקרונות אלו מעוגנים גם באמנה הבינ"ל לזכויות הילד עליה חתומה מדינת ישראל.

¹ Irit Hershkowitz, *The Effects of Abuse History on Sexually Intrusive Behavior By Children: an Analysis of Child Justice Records*, 35 CHILD ABUSE & NEGLECT 40 (2011).

A. Halse et. al., *Intrafamilial Adolescent Sex Offenders: Psychological Factors and Treatment Issues*, TRENDS & ISSUES IN CRIME AND CRIMINAL JUSTICE 375 (2009).

על כן, לא ניתן לחלוק על כך שהמחוקק מחויב לשמירה מוגברת על עקרון שיקומם של קטינים, על אחת כמה וכמה כאשר מדובר בקטין שהוצא מביתו תוך הליך משפטי ומצוי במשך חודשים ארוכים בחזקת המדינה, בהשמה חוץ ביתית לצורך הליכי טיפול.

3. הסניגוריה הציבורית סבורה כי מן הראוי כי מדינת ישראל תסדיר הוראות חוקיות המיועדות למאפייני הקטינים מלכתחילה, ותימנע ככל הניתן מלהחיל על קטינים חוקים המבוססים על הווית עולם הבגירים.

חוק המגבלות נועד מלכתחילה לחול רק כלפי **עברייני מין בגירים**, ולא בכדי. מטרת החוק היא מניעתו של מפגש בין נפגע העבירה לפוגע, והוא מאפשר להטיל מגבלות על **זכויות-יסוד** גם לאחר שאדם סיים לרצות את העונש שהוטל עליו על-ידי בית המשפט. שיקומו של הפוגע לא מהווה שיקול משמעותי בהטלת צו המגבלות על פי החוק ובכך הוא סותר למעשה את מהותו של חוק הנוער ואת הוראותיו שמחייבות מתן משקל מרכזי לשיקולי שיקומו של עובר החוק הקטין.

4. בנוסחו של חוק המגבלות הנוכחי, לאחר תיקונו בשנת 2018, קבע המחוקק כי ניתן יהיה להחיל את חוק המגבלות על פוגעים קטינים רק במקרים החמורים ביותר שבהם הוטל על קטין עונש מאסר בפועל או מעון נעול חלף מאסר על פי סעיף 25 לחוק הנוער. המחוקק סבר **שרק במקרים אלו**, בהם ממילא יש הצדקה שיפוטית לשליחת הקטין למאסר, ניתן לשקול גם את הפעלת המנגנון של חוק המגבלות, שאינו מעניק מעמד מיוחד לשיקולי שיקומם של קטינים. בעקבות התיקון האמור, נדרש מהמחוקק להקפיד ביתר שאת על שמירת **הכלל המנחה** לפיו הוראת חוק לא תחסום אפשרות לתת משקל רב וממשי גם לאינטרס השיקום של הקטין עובר החוק. יש לזכור שבשל גילם הצעיר, רובם של הקטינים הללו שהיו חודשים ארוכים במסגרות חוץ ביתיות, אינם יכולים לקיים את עצמם והם זקוקים בכל מאודם למסגרת משפחתית וקהילתית תומכת וקרובה כדי להצליח לשוב לחיק החברה הנורמטיבית כחלק מהליכי שיקומם.

5. תיקון החוק המוצע אינו מאפשר בחינה אמיתית ומעמיקה של איזונים המביאים בחשבון הן את צרכיו של הפוגע והן את צרכיו של הנפגע, ועל כן סבורה הסניגוריה כי יש לבחון לעומקם הסדרים חוקיים אחרים הכוללים גם **כלים טיפוליים** שיאפשרו שקילתם של כל הנתונים הרלוונטיים לתקופה הרגישה של סיום ביצוע צו המעון. לטעמנו ניתן להצביע על דרכים משפטיות שאף קיימות היום בחוק, אשר גם בעזרתן ניתן להתמודד עם המקרים בהם מתעוררת מורכבות בחזרתו של הקטין הפוגע להתגורר בקרבת נפגע העבירה.² דרכים אלו, גם אם יש מקום לפתח את אופן הפעלתן, מאפשרות **בחינה פרטנית של גורמים טיפוליים** במקרים הרלוונטיים ומציאת פתרונות נקודתיים טיפוליים שיקומיים העשויים להיות מותאמים הן לפוגע והן לנפגע העבירה.

6. לסיכום, **הסניגוריה הציבורית סבורה כי בשל חשיבותו ומרכזיותו של עקרון השיקום בחוק הנוער, אין זה ראוי להרחיב עוד את תחולת חוק המגבלות מעבר לאוכלוסיית הקטינים המוגדרת בו עתה. האוכלוסייה המיועדת לתחולת החוק היא קבוצת הקטינים החלשה ביותר, בעלת צרכים טיפוליים**

² (כמו למשל צו פיקוח בקהילה לאחר סיום תקופת צו הפיקוח במעון, כשבמסגרת הפיקוח של שירות המבחן בקהילה תחול תכנית מוגנות ובה התייחסות לסוגיית הקרבה לנפגע. או תכניות פיקוח שיפעלו באחריות קצין מעקב על פי פרק ז לחוק הנוער, או כחלק מסמכויות הפיקוח והמעקב של ועדת שחרורים ממעון על פי פרק ו' לחוק הנוער)

רבים ביותר, אלו שהוצאו מחוץ לביתם בצווים שיפוטיים לחודשים ארוכים ועשו מאמצי שיקום כבירים במסגרות החוץ ביתיות למרות נסיבות חייהם המורכבות. מן הראוי שמדינת ישראל המשקיעה משאבים רבים במאמץ להשיב קטינים עוברי חוק לחיק החברה הנורמטיבית, תוודא שמתקיימים התנאים לכך שמאמצי השיקום יישאו פרי, ולא תאשר מהלכי חקיקה מהירים שעשויים לחבל באיזון העדין הנדרש לטיפול בקטינים פוגעים מינית ובמעמדו של עקרון השיקום.

בברכה,

עו"ד רחל דניאלי
ממונה ארצית על ייצוג נוער
הסניגוריה הציבורית הארצית